

SZÚRÓPRÓBA 8.

Mérték Médiaelemző Műhely

2016. november 30.

Szűrőpróba 8.

Három karaktergyilkosság egy adásban

Egyoldalú tájékoztatás, elfogult megközelítés, kormánypropaganda – a szerkesztői szabadság megcsúfolása, a közszolgálatosság arcul csapása, amit az állami híradó októberi szűrőpróba vizsgálatánál tapasztaltunk. Sorozatunk aktuális elemzésében az október 26-án a Duna csatornán 18:00-kor és az M1-en 19:30-kor kezdődő híradókban vizsgáltuk, hogy az állami média hírszolgáltatása, tájékoztatása mennyiben felelt meg a törvényben rögzített közszolgálati követelményeknek.

A híradósok ez alkalommal is a Fidesz kottájából játszottak, ugyanis a műsor jelentős teret adott ellenzéki politikusok ellehetetlenítésére. Vona Gábor és a Jobbik, Gyurcsány Ferenc, Juhász Péter – minden bizonnyal jelenleg ők a Fidesz legfőbb politikai ellenfelei, legalábbis az ő lejáratásukra tetemes műsorpercet szánt a köztvé. Mintha egyenesen megrendelést teljesített volna, az állami milliárdokból előállított televízió híradója a kormánypárti kommunikációs politikát szolgálta. Függetlenül attól, ki mit gondol az érintett politikusok tevékenységéről, jogi és etikai szempontból kifejezetten aggályosnak tartjuk, hogy az állami híradó a kiegyensúlyozott tájékoztatás helyett a kormánypártok érdekeinek megfelelő karaktergyilkosságok eszköze.

Karaktergyilkosság 1.

Mindkét híradó nagy terjedelemben foglalkozott az aznap reggel történt bonyi rendőrgyilkossággal. Helyszíni tudósításokban számoltak be a gyilkosság körülményeiről, bejelentkeztek a győri kórház elől, ahol a lövöldözés elkövetőjét ápolták, kapcsolták a rendőrségi vezetők sajtótájékoztatóját. Megosztották különböző internetes lapok információit arról az akkor még meg nem erősített hírről, mely szerint a gyilkosságot a Magyar Nemzeti Arcvonal vezetője, Györkös István követte el. Az állami híradó az eset feldolgozása során külön összeállítást közölt a cselekmény hátteréről, igyekezve megrajzolni a MNA és Györkös múltját. A háttér feltárásának valódi lényege azonban az volt, hogy a gyilkosság elkövetőjét összefüggésbe tudják hozni a Jobbikkal.

Az ügyről – a már korábban is tapasztaltakhoz hasonlóan – a tudósítás készítői saját információval nem rendelkeztek, hanem a 888.hu cikkét¹ idézték, és az Origo aznapi írását² használták fel, archív felvételek mellett. A hungarista vezető tevékenységének ismertetése során fontosnak tartották megemlíteni, hogy az MNA szervezte a szélsőjobboldali csoportok részvételével a Becsület napi megemlékezéseket, ahol az MNA mellett a Betyársereg is részt vett. (És az összeállítás e pontjától a tudósítás már nem a rendőrgyilkosságról, nem is Györkös Istvánról, hanem a Betyárseregről és a Jobbikról szólt.) Fontosnak tartották rögzíteni, a nyomatékositás kedvéért a képernyőn szöveges idézetekkel is, hogy a Betyársereg vezetője, Tyirityán Zsolt maga is MNA tag volt korábban, ráadásul az index.hu egy tavalyi interjúja szerint Vona Gábor barátja. Azt is kiemelték – az Index cikkéből olvasható idézettel -, hogy a párt és a Betyársereg 2009-ben együttműködési megállapodást kötött, és igaz ugyan, hogy anyagilag nem támogatja a Jobbik a szervezetet, de két éve a Hatvannégy Vármegye ifjúsági Mozgalom 40 millió forintot kapott a párt alapítványától. A Hatvannégy Vármegye életrehívója pedig Toroczkai László volt, aki a Betyársereg alapítója is.

¹ A Magyar Nemzeti Arcvonal egyik vezetője, Györkös István gyilkolhatta meg a rendőrt Bonyben
<http://888.hu/article-a-magyar-nemzeti-arcvonal-egyik-vezetoje-gyorkos-istvan-gyilkolhatta-meg-a-rendort-bonyben>

² Magyar Nemzeti Arcvonal: számtalan kapcsolat a Jobbikkal
<http://www.origo.hu/itthon/20161026-mit-kell-tudni-a-magyar-nemzeti-arcvonalrol.html>

Így kerek egésszé vált a tényfeltárásnak álcázott, csúsztatásokkal teli történet, sikerült hírbe hozni a Jobbikot a rendőrgyilkossal.

Győrökös a vezetője a Nemzeti Arcvonalnak, amelynek egykor tagja volt a Betyársereg vezetője, Tyirityán Zsolt, Vona barátja is. Azt nem közölték, hogy mikor volt MNA tag a betyárvezér (egyébként 1995 és 2000 között), azt viszont igen, hogy a Jobbik együttműködik a Betyársereggel, sőt a Magyar Vármegye Ifjúsági Szervezetnek, amelynek létrehozója, Torockai László a Betyársereg alapítója, még 40 milliós anyagi támogatást is adott. A híregység a „888.HU.: HUNGARISTA VEZETŐ LŐHETTE LE A RENDŐRT BŐNYNÉL” címet viselte, amely a képernyőn folyamatosan látszott. A 4 perces összeállítás fele ugyanakkor a Betyársereg és a Jobbik kapcsolatát boncolgatta, mintha a Betyársereghez lenne köthető a rendőrt lelövő szélsőséges vezető.

A karaktertámadás a propaganda egyik bevett eszköze – az össze nem tartozó, illetve egymással csak csekély kapcsolatban lévő tényeket és történéseket olyan sorrendben és olyan összefüggésben mutatja be, amelynek a valósághoz sok köze nincsen, de alkalmas arra, hogy egy adott személyt vagy szervezetet lejárásson, hogy a befogadóra sokkolóan hasson. Az események nem egymásból következnek, csupán látszólagos kapcsolat van közöttük, ám a hírműsor ezt direkt összefüggésként ábrázolta.

A Jobbik még aznap délelőtt sajtótájékoztatót és közleményben is cáfolta a 888.hu által sugallt konteo elméletet. Ennek bemutatása is igen felemásra sikerült. Volner János frakcióvezető sajtótájékoztatójáról mindössze annyit vágtak be, hogy „Most ezt nem gondolja komolyan, ezt a kérdést?”, illetve „Ha megengedi, én ezt nem veszem komolyan, ezek penetráns hazugságok.” Tényekkel szemben odavetett vélemény, a kiegyensúlyozás csak látszólag történt meg. A hírbe hozott párt ellentétes álláspontját nem fejthette ki, hiszen így működött az üzenet, így szolgálta az állami híradó a Jobbik hiteltelenítését. Az ügy tálalásának értékelésénél, annak tendenciózus feldolgozásmódja miatt, nem lehet attól az összefüggéstől eltekinteni – már csak a befogadókra gyakorolt hatás miatt sem –, hogy a különböző kormánybarát sajtótermékek egyfajta nyomás alá helyezték a Jobbikot (olykor álhírek közlésével, mint az október 23-i meg nem történt atrocitások beszámolóit) október közepe óta, amikor Vona az alaptörvény módosítás megszavazását a letelepedési kötvény megszüntetésének feltételéhez kötötte. A többfrontos médiatámadás egyik harcosa az állami híradó volt például ebben az adásban. A közszolgálati médiaszolgáltatásra vonatkozó kiegyensúlyozottsági, széleskörű tájékoztatói lehetőséget biztosító elvárások nem érvényesültek a hírműsorban, sokkal inkább a kormánypárt Jobbikot lejárató elvárásai.

Karaktergyilkosság 2.

Szanyi Tibor interjút adott a Kossuth Rádió 180 perc című műsorának. Már önmagában az is ritkaság, hogy ellenzéki politikus az állami média valamely csatornáján megszólaljon, főként, ha pártügyekről van szó. A televíziós hírek semmi aktualitása nem volt azon kívül, hogy az aznapi rádióműsorra utaltak, a híradóban ennek tematikájához kapcsolódó más híryanag nem szerepelt. A műsorvezető felkonferálásából kiderült, hogy Szanyi nem lelkesedik az ötletért, hogy a baloldali pártok fogjanak össze, amelyet a közös ellenzéki október 23-i demonstráción Gyurcsány Ferenc szorgalmazott. A DK-s politikus egyik lehangosabb ellenfele Szanyi Tibor, akinek sarkos véleménye van a DK elnökéről. („Ő egy olyan figura a magyar politikában, aki izeg-mozog, mindig mond valamit, meg annak az ellenkezőjét” – hangsúlyozta álláspontját Szanyi.) A szocialista politikus véleményének tálalása során a képernyőn feliratozva is földézték Szanyi 2014-es markáns szavait, aki a DK-ról saját közösségi oldalára azt írta, hogy „ez a vadkapitalista kalandor banda makacsul a baloldal vérét szívja, s azt hiszi, hogy ő maga ettől tűnhet baloldalinak”. Bár a jelenlegi véleménye is meglehetősen sommás ítéletet takart, azért a biztonság kedvéért, hogy a karaktergyilkosság teljes körű legyen, megismételték Szanyi 3 évvel

ezelőtti megfogalmazását, aki akkor egyenesen elmeegógyintézetbe vagy börtönbe küldte volna Gyurcsányt. (Szanyi: „nekem személy szerint egy ötletem van, vagy a Lipótra vagy a Csillagba. Ennyi.”, „mondjuk ki: egy mentálisan megzakkant bolsi-milliárdossal nem lehet normális jövőt építeni!”)

A karaktergyilkosság személyeskedés, negatív kampány, amelynek során azonban nem a szereplő tetteit és szándékait, üzeneteit veszik górcső alá, hanem az üzenet a politikus jellemére koncentrál, s ezt igyekszik karikírozni, kiforgatni. A karaktergyilkosság a jellemre vonatkozó megsemmisítő célzatú általánosítás. Ezt jelzi, hogy az állami híradó nem csak az aznap reggeli rádióinterjú megállapításait használta fel Gyurcsány lejáratásához, hanem Szanyi két-három évvel ezelőtti szövegeit is felelevenítette. Aminek egyetlen indoka lehetett: olyan markáns, negatív jelzők (vadkapitalista kalandor, megzakkant bolsi-milliárdos) ismételt földidézése, amelyek a DK-s politikus hiteltelenítésére alkalmasak. Az ellensúlyozás elmaradt, de a cél nem is a baloldali összefogás lehetőségének az alapos bemutatása volt, hanem mindössze egy nyomatékos elmarasztaló, dehonesztáló vélemény hirdetése, az állami média segítségével.

Karaktergyilkosság 3.

Közvetlenül a sommás Gyurcsány-értékelés után újabb ellenzéki politikus került sorra; ebben az értelemben tematikusnak is mondható a szerkesztés, az egyik negatív ellenzéki politikus után egy másik következett.

Rendszeresen dolgozik Portik Tamásnak Juhász Péter, az Együtt alelnöke – a ripost.hu és az origo.hu cikkei³ alapján állították ez a híradóban. Bizonyítékként Portik titkárnője lányának internetes bejegyzésére hivatkoztak, amelyet azonban a cikkekben nem idéztek. A bejegyzésben – állítólag – a fiatal lány azt állította, hogy az anyja nem a titkárnője, hanem a rokona Portik Tamásnak, és Juhász régóta tesz szívességeket a maffiózónak.

A tájékoztatásnak valódi hírértéke nem volt, hiszen még a híryanag hangzatos címében („RENDSZERESEN DOLGOZIK PORTIK TAMÁSNAK JUHÁSZ PÉTER”) rejlő állítást sem támasztotta alá a műsorvezető által felolvasott szöveg. Új adatot nem tartalmazott arról, hogy tett-e valamit az Együtt politikusa, csupán megismételték azt a szeptember eleji információt, hogy Juhász médiafigyelést végzett Portiknak, amit titkárnőjén keresztül juttatott el hozzá. Az új elem az volt, hogy a hölgy nem a titkárnője, hanem a közeli rokona Portiknak, akiről – egyébként tényszerűen – kiemelték, hogy börtönben ül, fegyházra ítélt bűnözőnek nevezve őt. Ezeknek a tényeket közlő negatív töltetű szavaknak a használata annak az erősítését sugallta, hogy az ellenzéki Juhász is egy sötét figura, aki rendszeresen dolgozik a maffiózónak. Ezen kívül semmi nem derült ki. Nem derült fény olyan tényre sem, hogy Juhász kapott-e ezért esetleg ellenszolgáltatást, illetve az sem fejtették ki, hogy mit jelent a „rendszeres” munkálkodás. Konkrétum tehát semmi, az általános gyanúsítás azonban alkalmas arra, hogy az ellenzéki politikust lejárassa, bűnözőkkel kapcsolatot tartó sötét alakként mutassa be.

A fenti ügyek tálalásában közös pont, hogy az állami híradó még csak nem is törekedett objektivitásra. A bemutatott hírek több szempontú megközelítésének, az ellentétes vélemények artikulálásának a nyomát sem tapasztaltuk. A hírműsor ez alkalommal is másodközlésekre szorítkozott, a kormánypárti médiacsád (ripost.hu, 888.hu, origo.hu, közhíradó) által már feldolgozott történeteknek adott újabb nyilvánosságot. Mindez semmilyen módon nem felel meg a Közhíradó Kódex előírásainak, amely a hírek, időszéri politikai műsorok sokoldalúságának, tárgyilagosságának és kiegyensúlyozottságának, a

³ Juhász Péter hazudott: Portik Tamás keresztlánya lebuktatta!

<http://ripost.hu/cikk-juhasz-peter-hazudott-portik-tamas-keresztlanya-lebuktatta>,

<http://www.origo.hu/itthon/20161026-rendszerek-a-kapcsolat-juhasz-peter-es-portik-tamas-kozott.html#>

vitatott kérdések ismertetésének, a vélemények, nézetek sokféleségének bemutatására vonatkozó elvek között rögzíti: „a közszolgálati médiaszolgáltató feladatai ellátása során arra törekszik, hogy az időszerű politikai eseményekhez kapcsolódó műsorok során a pártok eltérő álláspontjai a nézők vagy a hallgatók számára megismerhetőek legyenek, és a műsorszámok kiegyensúlyozottan, a közérdekűség követelményének megfelelően tükrözzék az eltérő álláspontokat. A közszolgálati médiaszolgáltató a műsorszámokba – különös tekintettel a hír- és tájékoztató műsorszámokra – kerülő tények és vélemények kiválasztása során a nézők és a hallgatók önállóan formált saját véleményének kialakításához szükséges minden lényeges tényt és meghatározó véleményt figyelembe vesz, és törekszik az összefüggések feltárására.” Az október 26-i híradókban – az ellenzéki politikai erők, politikusok vonatkozásában – csak egyféle véleményt és nézőpontot ismerhetett meg a közönség, és ez a fajta bemutatás teljesen alkalmatlan volt arra, hogy a nézőket saját álláspontjuk kialakításában segítse.

Az egyoldalúság csapdája

A kötelező betelepítés elleni kampány véget ért, a menekültekről szóló tudósítások hangvétele azonban nem változott. A szolgálai, féloldalas tájékoztatás egyik példája, hogy a fél nyolcas híradóban közölték Sziijártó Péternek az olasz miniszterelnök álláspontjára adott reagálását, aki szerint nem érdemlik meg a közép-európai országok az uniós támogatásokat, ha nem akarnak menekülteket befogadni. A magyar külügyminiszter fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy az uniós jogszabályok garantálják az európai pénzeket. A reakció kapcsán azonban az nem hangzott el az állami hírműsorban, hogy nemcsak az anyagi támogatásokról, de a kötelezettségekről is rendelkeznek az Európai Közösség jogszabályai, amelyeknek éppen egyik eleme a közös európai kötelezettség vállalás.

A 8 perces migrációs blokk második részében – mintegy rímelve az előző tudósításra – hírt adtak arról, hogy aznapról nem kapnak ételt a Belgrádban várakozó illegális bevándorlók, mert az eddig ott ételt osztó civil szervezet engedélyét bevonták. A hírműsor a legegyszerűbb szinten dolgozta fel az esetet: a műsorvezető szerint azért kapcsolták a helyszíni tudósítót, mert „kíváncsiak voltak, mit szóltak a bevándorlók ahhoz, hogy nem kapnak ételt”. A primer történeten túl az okokról semmit nem tudhattunk meg, sőt fel sem vetődött, hogy a tudósító megpróbálja kideríteni, miért vonták be az ételosztó civilek engedélyét.

Ugyancsak a menekültek iránti empátia hiányáról tett tanúságot a calais-i Dzsungel kiürítéséről szóló beszámoló. Az összeállításban kiemelték, hogy bár akadálytalanul zajlott az illegális tábor kiürítése, a lakók áttelepítése más franciaországi befogadó állomásokra, a francia-angol megállapodás szerint a calais-i 1500 gyermek Nagy-Britanniába történő áttelepítése nem örvend maradéktalan népszerűségnek. Anglia 152 önkormányzatának a negyede már kinyilvánította, hogy nem kíván afrikai és közel-keleti gyerekeket befogadni. Emellett azt is értetlenül fogadták a szigetország lakói, hogy miért egy 17. századi vidéki kastélyban helyezték el az eddig már befogadott kétszáz kiskorút.

A migrációs témakörben közzétett híradások közös jellemzője, hogy arra az üzenetre erősít rá, hogy a migránsok sehol nem számíthatnak szíves fogadtatásra. Sem Franciaországban, sem Nagy-Britanniában, sem Szerbiában, és Magyarországon sem.

Az egyoldalú, csak a kormánypárti politikusok üzeneteit közvetítő hírszerkesztési gyakorlatnak sajátos következménye lett a fél nyolcas híradóban: a hírműsor önellentmondásba navigálta magát. A híradó huszadik percében Fazekas Sándor földművelésügyi minisztert idézték, aki szerint Brüsszel példátlan támadásra készül a magyar gazdák ellen, mert a közös agrártámogatások terhére kívánja megoldani a bevándorlási helyzetet, s ezért a vidékfejlesztéssel kapcsolatos rendeletet módosítanák, ami ellen tiltakoznak a visegrádi négyek. Tíz perccel később pedig – mint fent részleteztük – hírt adtak Sziijártó Péternek Matteo Renzi olasz miniszterelnök véleményére válaszoló magabiztos nyilatkozatáról,

miszerint az uniós támogatásokat jogszabályok garantálják a közép-európai országoknak, tehát ez független attól, hogy befogadnak-e menekülteket. Nyilvánvaló a két híradás értelme közötti ellentét, hiszen az uniós jogszabályokat – épp a megszólaló politikus szándéka szerint – egyszerre ábrázolják megváltoztathatatlan, stabil garanciának, illetve visszaélésre alkalmas gumiszabálynak. A két híradás között nem volt visszacsatolás, pedig ugyanaz az ok áll a háttérben. Amennyiben az állami híradó komolyan vette volna a közszolgálati médiaszolgáltatásban rá háruló feladatot, kormányzócső helyett valódi, a nézők számára sokoldalú tájékoztatást nyújtott volna, több nézőpontú megközelítéssel ezt az ellentétet is feloldhatta volna. Így viszont egy természetes fricskát koppintott a saját orrára.

Az elemzést a Mérték megbízásából Bencsik Márta készítette.